

Mare

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD 47STE JAARGANG — N° 20 — 7 MAART 2024

Meis Paaldansen en zingen over depressie gaan prima samen

15

Ook zij zijn op zoek naar de ware 7

Bioloog Tom Roth onderzoekt de partnerkeuze bij orang-oetans. 'Het is net als bij mensen: dat je genetisch bij elkaar past, wil niet zeggen dat je elkaar leuk vindt'

Trump & co Waarom politici telkens weer kiezers weten te verleiden met racistische retoriek en makkelijke oplossingen

4

Achter de lijn Is het rookverbod te handhaven?

2

ChatGPT is overal Terwijl de chatbot compleet is ingeburgerd bij studenten, zijn de grenzen van wat wel en niet mag niet altijd duidelijk. 'Iemand betrappen op het gebruik van AI is vrijwel onmogelijk'

8

Moordenaars Niet alle daders zijn monsters

6

Het is er en gaat nooit meer weg

Terwijl ChatGPT algemeen is ingeburgerd onder studenten, lijkt de universiteit nog steeds niet te weten wat het aanmoet met de chatbot. 'Er is veel tijd verspild.'

DOOR ELENA VAN DER KLOK
FOTO TACO VAN DER EB

Ik zie ChatGPT echt overal en bij iedereen', vertelt een bachelorstudent antropologie. Zoals zoveel studenten vertrouwt zij steeds meer op de AI-bot, die zich razendsnel ontwikkelt en door studenten wordt omarmd, maar door docenten gevreesd.

'Een studentenleven zonder kan ik mij lastig voorstellen', zegt een masterstudent Aziëstudies, die net als de andere geïnterviewde studenten alleen anoniem met *Mare* wil spreken, uit angst om beschuldigd te worden van plagiaat. 'Een scriptie schrijven zonder ChatGPT vind ik moeilijk. Ik vind het chill wanneer ChatGPT zinnen voor mij herformuleert. Ik vraag dan: "Can you please explain this to me like I'm five?"

'Bij mijn bachelorscriptie heb ik het vooral gebruikt om te brainstormen: door vragen te stellen aan ChatGPT ben ik op mijn onderwerp en methoden van onderzoek gekomen. Verder moest ik verschillende artikelen lezen en vergelijken. Met ChatGPT kon ik dit veel beter en sneller. Het is ook goed in samenvatten. Dus ja, ik voel me best afhankelijk van ChatGPT... wat erg eigenlijk!'

Gewoon sneller

'Bij ons moet je veel lezen, soms wel honderden pagina's voor één college', vertelt de antropologiestudent. 'Op die momenten gebruik ik ChatGPT. Natuurlijk kan ik het zelf ook, maar met ChatGPT ben ik gewoon sneller. Ik voel me

er niet per se afhankelijk van, maar het heeft veel meer invloed op mijn leven dan ik wil toegeven.'

Ook onder bèta's is de chatbot populair, vertelt een bachelorstudent natuurkunde. 'Het wordt heel veel gebruikt. In de bieb zie ik vaak tabbladen met ChatGPT openstaan. Studenten houden dan letterlijk een vragenlijst naast hun computer en vragen AI om sommen op te lossen. Wel passen ze de helderheid van hun laptopscherm aan, zodat het minder zichtbaar wordt.'

Zelf gebruikt zij de bot ook. 'In het eerste jaar van de studie leer je programmeren. In het tweede jaar moet je het toepassen tijdens lab-uren. Daarin gebruik ik ChatGPT stiekem wanneer de docent wegwijkt. Ik laat hem codes programmeren, daarna probeer ik samen met mijn labmaatje te snappen wat hij heeft gegenereerd, we rekenen het na en gebruiken het antwoord. Mijn standaardvraag aan ChatGPT is: "This is my question, can you please code this for me?" Daarna leer ik de stappen die hij genereert uit mijn hoofd. Eigenlijk leer ik dus van hem in plaats van mijn docent.'

Toch gaat het soms ook fout. 'Aan het einde van onze studie hebben wij het bachelor researchproject. Voor dit project moet je in een lab codes schrijven en data verwerken terwijl iemand over je schouder meekijkt. Een student die dankzij ChatGPT eerder een acht voor programmeren had gehaald, besefte al snel: ik kan dit niet. Hij is gestopt en studeert nu wiskunde.'

Betaalde versie is beter

Een andere masterstudent zegt net de betaalde versie te hebben aangeschaft, voor 22 euro per maand. 'Daarvoor heb ik een maand lang in de wachtrij gestaan. Dat laat zien hoe veel vraag ernaar is.' Volgens haar is de betaalde variant veel beter. 'Het geeft je toegang tot meer literatuur. Ook kan het powerpoints maken.'

Hoewel de chatbot onder studenten dus volledig lijkt te zijn ingeburgerd, zijn docenten verdeeld over ChatGPT en de manier waarmee de universiteit op de technologie reageert. Sinds vorig jaar staan er summiere regels op de universiteitsite, die er kort samengevat op neerkomen: sparren mag, laten schrijven niet (zie kader).

'Er is veel tijd verspild', vertelt Tom Theuns, universitair docent politicologie, lid van de opleidingscommissie en voorzitter van de AI-taskforce. 'Het universitaire beleid duurde heel lang, terwijl we het zagen aankomen. Dit heeft voor veel frustratie onder docenten gezorgd. Gelet op de stormachtige ontwikkelingen, 'zou de regelgeving ook vlot moeten veranderen', zegt Theuns. 'Maar dat doet het niet.'

Volgens universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke is het nog 'te vroeg' voor extra aanpassingen. 'In februari is de projectgroep "AI in het onderwijs" gestart, waaruit waarschijnlijk beleid zal voortkomen voor het gebruik van AI in ons onderwijs. In deze groep zijn experts uit de breedte van de universiteit vertegenwoor-

digd, met zowel onderwijskundige als inhoudelijke expertise. Hierbij worden ook studenten, docenten en examencommissies betrokken. Veel concreter kunnen we op dit moment niet worden.'

Van paniek naar begrip

In de tussentijd proberen faculteiten zelf hun beleid aan te passen, zo ook bij Sociale Wetenschappen. 'Er wordt nu automatisch een contenttab aangemaakt op alle Brightspace cursuspagina's over het gebruik van AI', vertelt Cynthia van Vonno, voorzitter van de bacheloropleidingscommissie politicologie. 'Ook hebben studenten toestemming om het gebruik ervan te citeren.' Kanttekening: 'Het is aan docenten om het wel of niet toe te staan en ze moeten daarbij heel expliciet zijn over wat wel en niet mag. Dat moet ook expliciet worden vermeld in de papers die studenten inleveren.'

Dat beleid altijd achter de feiten aanloopt hoort erbij, vindt Bas Haring. 'Geduld is bij dit soort dingen niet geheel onverstandig', zegt de hoogleraar publiek begrip van de wetenschap, die het vak 'AI & Ethics' doceert. 'ChatGPT niet toestaan, is heel dom. Het is er, en het gaat niet meer weg. We moeten open en eerlijk zijn over het gebruik van ervan. Je moet jezelf afvragen: wil ik leren of wil ik een hoog cijfer?' >

> 'Bij de introductie van ChatGPT werd de universiteit overvallen', zegt Wim van Anrooij, voorzitter van de examencommissie Neerlandistiek. 'Aanvankelijk was er paniek en dachten docenten vooral: het mag niet. Nu is de houding vooral begripvol. Ze denken: het is er nu eenmaal en we moeten ermee omgaan.' Om tot verdere inzichten te komen ging hij er zelf mee experimenteren. 'Ik vroeg ChatGPT om een gedicht te schrijven voor mij in de stijl van Louis Couperus. Er rolde een vreselijk slecht gedicht uit, toch herkende ik bepaalde elementen. Couperus gebruikt bijvoorbeeld edelsteentjes in zijn gedichten. Dit deed ChatGPT ook.'

Controversiële vragen

Ook Theuns heeft de chatbot uitgeprobeerd. 'Heel veel, want ik wil namelijk goed begrijpen hoe het werkt. Zelf gebruik ik het bijvoorbeeld als een soort turbospelcheck. Het is goed in standaardteksten creëren waarvan duizenden versies bestaan. Maar zodra je iets creatiefs of origineels wil, is het teleurstellend. Het werkt ook niet bij het uitvoeren van onderzoek. Het is vrij slecht met exacte informatie. Hij wist bijvoorbeeld wel wie de eerste vrouwelijke burgemeester van Nederland was, maar weer niet de eerste vrouwelijke burgemeester van Overijssel. Bovendien weigert de bot vaak om antwoord te geven op controversiële doch wetenschappelijke vragen.' 'Mijn grootste zorg is dat studenten langzamerhand niet meer snappen dat het gebruik ervan verkeerd is', zegt Van Anrooij. 'Het draait niet om: word ik betrappt? Het is net als roken; je weet dat het slecht voor je is. ChatGPT is een programma dat automatisch antwoorden genereert. Het is niet meer zelf nadenken.'

Wel ermee sparren, geen teksten laten schrijven

Wat mag je wel en niet doen met de chatbot? 'Studenten kunnen ChatGPT gebruiken als sparringpartner', staat er op de universiteitswebsite. 'Dit betekent dat het je kan helpen bij de beginfase van je onderzoek, bijvoorbeeld bij het brainstormen over onderwerpen of het zoeken naar informatie. Let hierbij op dat ChatGPT niet altijd correcte informatie geeft. Je moet dus zelf altijd checken of de informatie klopt. Daarnaast kan ChatGPT je helpen bij het structureren van tekst.'

De chatbot mag niet gebruikt worden 'voor het schrijven van teksten of het letterlijk herschrijven van bestaande

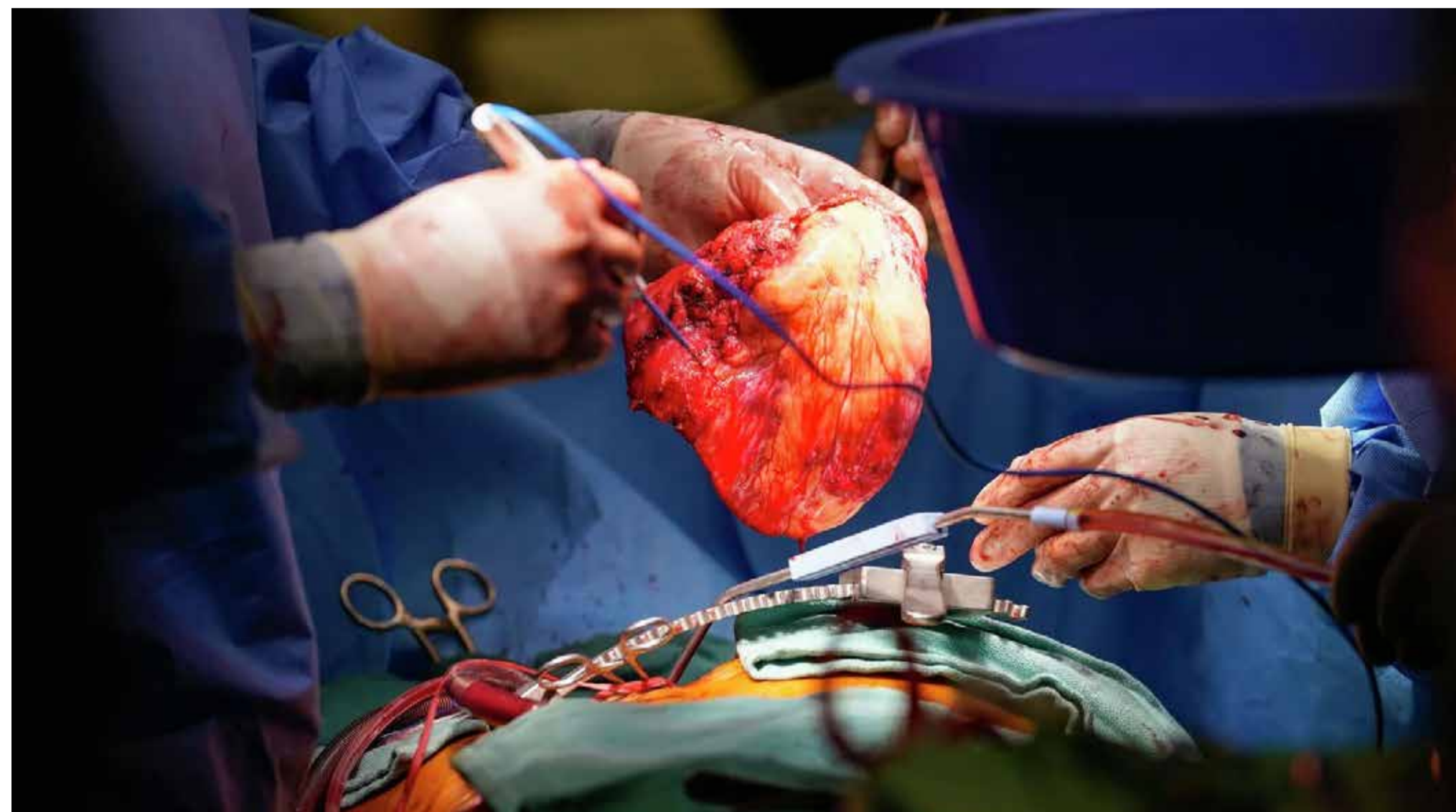
teksten', aldus de site. 'Dit wordt gezien als plagiaat. Je baseert je tekst dan immers op de woorden van iemand anders zonder daarnaar te verwijzen. Daarnaast is ChatGPT erg goed in toon en structuur, maar niet in inhoud en interpretatie. Ook verzint de tool verwijzingen en bronnen bij teksten. Die zijn dus niet geschikt om zomaar te gebruiken.' Verder staat er een korte kanttekening op de website. 'De ontwikkeling van chatbots is vlot. Hierdoor verandert de regelgeving hierover ook regelmatig. Houd de website van de universiteit in de gaten voor meer informatie omtrent het gebruik van ChatGPT.'

Luier

'Je moet wel heel dom zijn om een volledig essay ermee te schrijven', vindt de masterstudent Aziëstudies. 'Dat zou ik nooit doen. Integriteit is belangrijk voor mij. Ik wil trots zijn op mijn masterdiploma.' 'Ik vind het erg dat AI het onderwijs is ingeslopen', zegt een masterstudent Midden-Oosten studies die ChatGPT nog nooit heeft gebruikt. 'Studenten worden er vooral luier van. Ik ken veel mensen die hun leeswerk niet meer doen, maar het pdfje in ChatGPT gooien en dan alleen de samenvatting lezen. Het is natuurlijk makkelijker om antwoorden van ChatGPT te krijgen en ze direct over te schrijven, maar ik denk niet dat je hier dan nog wat van leert. Je verliest dan bepaalde vaardigheden, zoals samenvatten, kritisch denken en academisch schrijven.'

theuns: 'Als schrijfhulp is ChatGPT niet vals spelen voor mij. Maar wanneer je het gebruikt om een antwoord op een onderzoeksvraag te vinden, wordt het veel problematischer. Maar bij fraude is bewijs belangrijk, en dat is lastig in deze context.' 'Iemand betrappen op het gebruik van AI is vrijwel onmogelijk', zegt Van Vonno. 'We kijken immers niet met studenten mee tijdens het schrijven van papers. We kunnen studenten alleen betrappen in de zin van dat zij AI-gebruik toegeven. En er zijn naar mijn weten maar enkele casussen waarbij dat is gebeurd.' Daarom moet de universiteit ermee leren omgaan, zegt Theuns. 'Toetsen moeten veranderen. Een log bijhouden bij onderzoek of mondeling je scriptie verdedigen, dat kunnen voorbeelden zijn van verandering.'

Hoe hartklachten bij vrouwen te lang zijn genegeerd

Het blijft lastig om hart- en vaatziekten bij vrouwen goed te diagnosticeren, aldus hoogleraar Hester den Ruijter. Ze geeft vrijdag, op Internationale Vrouwendag, de Annie Romein-Verschoorlezing.

DOOR ELSE VAN DER STEEG

Het onderzoek naar hartproblemen bij vrouwen loopt achter, en om dat te begrijpen moet je kijken naar de geschiedenis, zegt Hester den Ruijter, hoogleraar Hart- en vaatziekten bij vrouwen aan het UMC Utrecht. 'In de jaren zestig en zeventig werd het puur gezien als een mannenziekte. Mannen werden vaker en jonger getroffen door acute hartinfarcten en andere hart- en vaatziekten. Dat het vaker voorkwam bij mannen dan bij vrouwen, lag ook aan de rol van de vrouw in de samenleving. Ik denk dan aan mijn oma, die stond bedden op te schudden en maten te kloppen.' Vrouwen deden veel fysiek actiever werk waarmee je het risico op hartproblemen voorkomt, terwijl de mannen naar kantoor gingen. 'Nu werken vrouwen ook achter computers, ze drinken meer, roken meer en hebben in die zin een ongezonde leefstijl aangenomen.' Daar komt bij dat er een verschil is tussen hartklachten bij mannen en vrouwen. Het blijft makkelijker om een hartprobleem bij mannen te diagnosticeren. 'Bij mannen zijn de klachten onmiskenbaar en acuut. De kransslagaders voorzien je hart van bloed: als daar ernstige slagaderverkalking ontstaat die het vat blokkeert, kun je een hartaanval krijgen. Die verkalking zie je veel bij mannen, maar minder bij vrouwen. Bij vrouwen zijn het vaker de kleinere vaten in het hart die minder goed functioneren. Dat levert minder acute klachten op

en is dus moeilijker te ontdekken.' Die klachten leiden ook niet altijd direct tot een hartaanval. 'Er ontstaat bij vrouwen meer twijfel: het type klachten is chronischer en daardoor is het moeilijker op te pikken.' Een andere factor die de diagnose bij vrouwen bemoeilijkt, is dat er minder verder wordt getest. Den Ruijter: 'De leidraad voor doortesten naar hart- en vaatziekten bij patiënten – vaak vrouwen – zonder ernstige slagaderverkalking komt pas uit 2020, en zelfs nu twijfelen veel artsen daar nog over. Het is een test die belastend is voor de patiënt, en er is ook nog steeds geen goede behandeling mogelijk. Zorgprofessionals en sommige patiënten vragen zich dan af: wat is de zin van een diagnose stellen als er toch geen behandeling is?' Toch zijn daar toch meerdere redenen voor, beoogt Den Ruijter. 'Een diagnose is belangrijk voor veel mensen: het verklaart hun klachten en helpt ook bij de acceptatie van een hartprobleem. Verder kan na een diagnose worden ingezet op het verhelpen van sommige klachten. En het is belangrijk voor het onderzoek, want alleen dan komen we verder.' Na de menopauze neemt het risico op hartklachten bij vrouwen toe. 'Onderzoek naar hormonen is een ingewikkelde puzzel geweest in de afgelopen decennia. Daarbij is vooral gekeken naar hormonen en reproductieve problematiek, maar het verband tussen hormonen en

hart- en vaatziekten en daaraan verbonden medicatie, levensloop en risico's, daar hebben we niet genoeg zicht op.'

Hoewel de aandacht voor vrouwen in geneeskundig onderzoek groeit, is de achterstand nog lang niet weggevoerd. Dat is ook zo makkelijk niet, zegt Den Ruijter. 'We zijn er nog niet. Bij basale vraagstellingen in het laboratorium waarbij mechanismen onderzocht worden is het nog niet erg populair om apart naar vrouwen en mannen te kijken.'

'Er is weliswaar de neiging om het af te dwingen. Financiers die zeggen: neem vrouwen én mannen mee, laat zien dat je de data apart analyseert en publiceert. Tijdschriften die vragen: lever data apart aan voor mannen én vrouwen. Dat is zinnig, maar heeft toch niet het gewenste effect, sterker nog, het schiet bij sommige mensen in het verkeerde keelgat. Eigenlijk wil je dat het bekijken van de rol van sekse en gender op je onderzoeksresultaten vanuit inspiratie gaat: het willen doen van goede wetenschap. Binnen het onderzoek zijn allerlei kenmerken belangrijk: etniciteit, leeftijd. Maar wereldwijd is biologisch gezien mannen-vrouwen de grootste groep.'

Zelf is Den Ruijter 'toevallig' op het pad van specifiek onderzoek naar vrouwen terechtgekomen. 'Ik bestudeerde slagaderverkalking in een laboratorium waar al eens gekeken was naar man-vrouwverschillen in slagaderverkalking. Daarnaast had ik colleges van professor Angela Maas, een cardioloog uit Nijmegen. Zij wees erop dat de verschillen bij mannen en vrouwen maar weinig onderzocht werden. Toen dacht ik, daar moet meer muziek inzitten. Ik keek naar mijn eigen data en dacht: verhip. Dat ben ik gaan uitpluizen.'

'Je ziet het niet als je het niet weet. We zijn in de geneeskunde heel erg gewend om in patiënten en controles te denken. Het verschil tussen ziek en gezond is nog steeds groter dan het verschil tussen man en vrouw. Als je dan man-vrouw erbij doet heb je nog een extra criterium om te onderzoeken.'

Daar komt bij dat het nog steeds moeite kost om meer vrouwen in studies te krijgen. 'Waarom weten we niet helemaal zeker. We zien in ieder geval dat de criteria om mee te doen aan zo'n studie nog steeds meer gericht zijn op mannelijke karakteristieken. Verder lezen vrouwen het *patient-informed consent* beter, ze zijn veel kritischer, stellen meer vragen en ervaren meer risico's bij experimentele behandeling. Daar komt bij dat vrouwen in de gezochte leeftijdscategorie vaak heel druk zijn: ze zorgen voor kleinkinderen maar werken vaak zelf ook nog steeds.'

Den Ruijters onderzoeksteam herkent twee factoren die belangrijk zijn om toch vrouwen aan te trekken: 'Vrouwelijk leiderschap helpt. We zien dat als publicaties een eerste of laatste vrouwelijk auteur hebben, vrouwelijke onderzoeksdeelnemers sneller bereid zijn om mee te werken. Ook lijkt het belangrijk om goed te kijken waar je vrouwen vraagt om mee te doen aan onderzoek: bij huisartsen, cardiologische centra verspreid door Nederland, perifere ziekenhuizen lukt het beter meer vrouwen in studies te krijgen, dus niet alleen gespecialiseerde ziekenhuizen.'

'Het geeft een enorme extra laag aan het onderzoek. Je wilt uiteindelijk toe naar gelijkwaardige zorg voor mannen en vrouwen met hartklachten.'

Elk jaar organiseert Universiteit Leiden op of rond Internationale Vrouwendag, 8 maart, de Annie Romein-Verschoorlezing. De lezing vindt dit jaar plaats op 8 maart vanaf 20.00 (inloop 19.30) in het Groot Auditorium van het Academiegebouw Toegang is gratis, aanmelden is verplicht via de site van

Goede statistiek moet een stresstest kunnen doorstaan

Voor de meest uiteenlopende onderzoeken zijn er standaard statistiekmethodes te gebruiken. Dat lijkt handig, maar in hoeverre zijn die methodes betrouwbaar? 'Er zijn legio studies die gewoon prut zijn.'

DOOR MARK REID

'Als je in de auto rijdt, hoef je ook niet te weten wat er onder de motorkap gebeurt', vertelt hoogleraar klinische epidemiologie Rolf Groenwold. 'Je weet dat als je het gaspedaal intrapt de auto vooruitgaat, en met het pedaal ernaast rem je. Ik denk dat heel veel mensen op die manier ook statistiek gebruiken. Ze klikken op wat knoppen en dan komt het wel goed.'

Voor simpele statistische test kan dat vaak nog wel, maar als de data die je onderzoekt ingewikkelder wordt, duiken er volgens Groenwold wel wat problemen op. 'In de praktijk hebben mensen vaak rommelige data. Zeker binnen medisch onderzoek zie je dat mensen gegevens uit verschillende bronnen bij elkaar brengen. Je neemt apotheekgegevens, verzekeringsgegevens, ziekenhuisgegevens en cijfers van het CBS. Dat knoopt je allemaal elkaar en op die data worden vervolgens ingewikkelde analyses gedaan.'

Maar hoe weet je nou of de analyse die je wil gebruiken geschikt is om je rommelige data te onderzoeken, zeker als je zelf misschien geen statistiek-expert bent? Om te testen in hoeverre je statistiek goede uitkomsten biedt, zijn zogeheten simulatiestudies bedacht.

Dat gaat zo: je genereert een ingewikkelde kunstmatige dataset met bepaalde eigenschappen en verbanden. Vervolgens kijk je of je statistische methode erin slaagt die verbanden terug te vinden. Lukt dat? Dan is je methode geschikt en kan de volgende onderzoeker die echte data onderzoekt jouw hapklare methode toepassen.

Dat is althans het idee.

Samen met promovendi Kim Luijken en Anna Lohman besloot Groenwold om een aantal bekende simulatiestudies over te doen, om te kijken of die resultaten wel te reproduceren waren. Dat bleek niet bij elke studie even makkelijk, concluderen ze in een artikel in *Royal Society Open Science*.

'Sommige simulaties waren best acceptabel te reproduceren', zegt de hoogleraar. 'Maar bij sommigen kwamen we erachter dat dat eigenlijk niet mogelijk was. Er staat bijvoorbeeld onvoldoende duidelijk beschreven hoe de testdata zijn gegenereerd, hoe de methode is toegepast of hoe is omgegaan met statistiekssoftware.'

En dat is een probleem, want de eindgebruikers van de statistische methodes vertrouwen er wel op dat die simulaties degelijk zijn uitgevoerd. Dat blijkt nu in sommige gevallen niet goed te controleren.

Groenwold: 'Er zijn simulatiestudies die maar heel oppervlakkig getest zijn. Dan zegt men: "Kijk, mijn methode doet wat hij zou moeten doen. Op basis van de data zou het model 23 als uitkomst moeten geven en dat doet hij ook. Hoera!" Maar als je data genereert op basis van de aannames die onder je model liggen dan is het niet gek dat je ontdekt dat het ook goed werkt.'

Daarmee stipt Groenwold het grootste probleem aan. Want wat je wil weten is niet alleen of een model werkt, maar ook wanneer het juist *niet* meer werkt. Zijn je conclusies nog wel kloppend als maar heel kleine datasets gebruikt, of als de gegevens niet mooi verdeeld zijn? Om de autometafoor te gebruiken: hoe hard kun je rijden voordat je de controle over het stuur verliest?

Volgens Groenwold moeten de modellen aan een stresstest worden onderworpen. 'In de medische wetenschap werk je vaak met rommelige datasets vol meetfouten of ontbrekende gegevens. Voor elk van die problemen moet je ingewikkelde statistiek gebruiken om ervoor te compenseren. Ik kan me voorstellen dat mensen dan naar simulatiestudies kijken welke correcties je moet uitvoeren en al die methodes op elkaar stapelen. Maar bijna niemand heeft in een simulatie gekeken of de statistiek nog wel werkt als je dat allemaal combineert.'

Dergelijke stresstests worden in nieuwe simulaties al meer uitgevoerd. Maar bij een aantal studies bleek niet meer te achterhalen waar de beperkingen liggen, terwijl ze nog steeds worden gebruikt als standaardmethodes.

'Ik hoop dat ons onderzoek eraan bijdraagt dat mensen toch kritischer kijken naar simulatiestudies en er niet meer blind op vertrouwen. De studies waar wij naar gekeken hebben waren bekende studies die waarschijnlijk nog wel enige controle hebben ondergaan. Maar er zijn nog legio simulatiestudies die niet zo vaak geciteerd worden en waarschijnlijk gewoon prut zijn.'

'Ik zeg niet dat mensen perfect moeten weten hoe alle statistiek in elkaar zit. De oplossing is volgens mij om statistici en epidemiologen meer te betrekken bij onderzoek. Die kunnen de beperkingen van modellen beter aangeven en dan kun je tests doen die in ieder geval goed genoeg zijn.'

Boeken hebben mijn leven gered

De veelgeprezen Zuid-Afrikaanse dichter Ronelda Kamfer schrijft over armoede, seksueel geweld en kolonialisme. Vrijdag vertelt ze in de Leidse UB over haar debuutroman. 'Hoe disfunctioneel mijn familie ook was, hun verhalen moeten worden opgeschreven.'

DOOR ROMY VAN DEN AKKER

FOTO JOOST VAN DEN BROEK/ANP

Ronelda Sonnet Kamfer (1984) geldt als een van de meest spraakmakende dichters van haar generatie. In 2008 debuteerde ze met de bundel *Noudat slapende honde*, dat bekroond werd met de Eugène Marais-prijs. Later volgden *Grondd/Santekraam* (2011), *Hammie* (2016) en *Chinatown* (2019), haar meest recente bundel.

Op uitnodiging van het Nederlands Letterenfonds verblijft ze enkele maanden in de Amsterdamse schrijversresidentie om deel te nemen aan literaire festivals en interviews te geven over haar werk. Vrijdag vertelt ze in de Leidse Universiteitsbibliotheek over haar debuutroman *Kompoun* (2021) die in april in de Nederlandse vertaling van Alfred Schaffer zal verschijnen.

Je bent op jonge leeftijd begonnen met schrijven. Wie zijn je literaire helden?

'In de eerste plaats mijn grootouders. In Zuid-Afrika is er een grote orale traditie, *overtel*. De verhalen die zij vertelden, waren mijn introductie tot de literatuur. 'Op mijn middelbare school vond iedereen dat je moderne literatuur moest lezen, klassiekers zouden saai zijn. Maar ik ben er dol op. Ik houd van Shakespeare, van Dostojevski, en van *all the English girls*. Die boeken hebben een diepe impact op me gemaakt. 'Daarnaast bewonder ik het werk van Antjie Krog. Zij liet me zien dat ik in het Afrikaans kon schrijven en dat het niet alleen een racistische, conservatieve taal is.'

Zelf schrijf je in het Kaaps-Afrikaans, een spreektaal met Engelse woorden en straattaal.

'Het is de taal waarin ik denk. Het zou onoprecht zijn als ik in het Standaardafrikaans zou schrijven, de officiële taal die op school en in de kern wordt gebruikt. Ik voel er geen verbinding mee, begrijp het ritme niet. Alleen het Kaaps-Afrikaans kan uitdrukken hoe ik me voel. 'Schrijven is altijd mijn enige doel geweest. Mijn generatie is die van de overgangsfase en post-Apartheid. Boeken hebben mijn leven gered, daar wil ik trouw aan blijven. Ik heb me altijd eenzaam gevoeld toen ik opgroeide.

'Ik kom uit een cultuur van extreem geweld, thuis werd ik mishandeld. Ik begon boeken te lezen die zich afspeelden op plekken waarvan ik niet eens wist dat ze bestonden. Dat zette mijn situatie in perspectief en liet me zien dat ik ook ergens anders naartoe kon. Literatuur is er altijd al geweest en zal altijd blijven bestaan, omdat mensen troost nodig hebben.'

Je schrijft veel over je familiegeschiedenis.

'Hoe disfunctioneel mijn familie ook was, hun verhalen moeten worden opgeschreven. Door onze culturele geschiedenis en de Apartheid zouden we anders niet bestaan. Het lijkt me heerlijk om gewoon eens onzin te schrijven, maar dat gaat niet. Ik moet de verhalen van

mijn ooms en tantes, van mijn grootouders en moeder vertellen om te laten zien dat ze er waren.

'De verhalen die we op school lezen, waren geschreven in het Standaardafrikaans. De enige keer dat er iemand van mijn achtergrond in voorkwam, was als dienstmeisje of slaaf, alsof we slechts een voetnoot in de geschiedenis waren. Ik schrijf opdat anderen zich kunnen herkennen in mijn poëzie en zelf onderdeel van de literatuur worden.'

Hoe schrijf je over verkrachting, armoede, marginalisering zonder er zelf aan onderdoer te gaan?

'Ik schrijf alleen over gebeurtenissen die ik al heb verwerkt, hoewel dat bij seksueel geweld lastig is. Toch doe ik het, om te laten zien dat verkrachtingen in onze cultuur voorkomen. Dat bewustzijn en de gesprekken daarover zijn belangrijker dan mijn eigen ongemak. 'Er wordt me verweten dat mijn werk altijd over geweld en verkrachting gaat. Maar zolang verkrachtingen plaatsvinden, blijf ik erover schrijven. Ik zal nooit accepteren dat mensen de discussie daarover vervelender vinden dan de daad zelf.'

In *Chinatown daddy* schrijf je: 'my pa volg die leftovers / van die wit man se toxic masculinity'.

'Het kostte me moeite om te beseffen dat iedereen vastzit in een patriarchaal systeem. Daardoor moest ik toegeven dat de mannen die mij vreselijke dingen hebben aangedaan, daar niet volledig verantwoordelijk voor waren. Ook zij zijn slachtoffer van het systeem. Dat is geen excuus, maar hielp me wel om de situatie beter te begrijpen. In *Chinatown* wilde ik laten zien dat de mannelijkheid waar ik zo bang voor was een mythe is die bedacht en in stand gehouden wordt door het patriarchaat.'

In een ander gedicht laat je je kritisch uit over witte vrouwen: 'laat die wit meisjes huil'. In Nederland word je door (witte) feministische groepen omarmd.

'Tien jaar geleden werd ik nog gezien als vijandig. De lof laat zien dat er vooruitgang plaatsgevonden heeft. Mensen staan er meer dan vroeger open voor om bekritiseerd te worden, omdat we allemaal lijden aan het systeem. We hoeven niet hypergevoelig te zijn, en dan heb ik het met name over *white fragility*. Het is moeilijk om geconfronteerd te worden met je eigen tekortkomingen, maar daar moet je naar durven luisteren. Zelf zal ik de eerste zijn om mijn eigen gebreken toe te geven.'

De uitgever wilde je je roman *Kompoun* aanvankelijk aanprijzen als 'een krachtige roman over vriendschap' en legde de nadruk op universele thema's, in plaats van typisch Zuid-Afrikaanse.

'Dat wordt gelukkig nog veranderd. Als auteur zou je

'Zolang er verkrachtingen plaatsvinden, zal ik erover blijven schrijven'

je niet moeten voegen naar de onwetendheid van de lezers. Die hebben de plicht zich in de andere context te verdiepen. *Kompoun* speelt zich af in het Zuid-Afrika van de vroege jaren negentig en schetst hoe een familiegeschiedenis doorwerkt in het heden.

'We zouden allemaal nieuwsgierig moeten zijn naar elkaars geschiedenis en cultuur. Dat is een kwestie van verantwoordelijkheid nemen. In de paar maanden dat ik nu in Nederland ben, heb ik zo veel over Nederland geleerd en over de geschiedenis met Indonesië. Er zijn zoveel raakvlakken met de geschiedenis van Zuid-Afrika, waarom had ik daar nooit eerder over gehoord?

'Ik wilde dit verhaal schrijven omdat ik zelf op een boerderij ben opgegroeid. In de Standaardafrikaanse literatuur uit de Apartheid nemen zogeheten plaasromans een belangrijke plaats in. Die spelen zich af op boerderijen, maar je treft er geen enkele boer in aan. Ook vrouwen krijgen er geen stem. De boeken werden ingezet om de dominantie van witte Afrikanen te bevestigen.

'Ik had zoiets van: *we are not just little sprinkles to spice up your story, we existed!* Pas toen het boek af was, zei een voormalig professor van me dat het las als een plaasroman. Terwijl ik gewoon over mijn levenservaringen schrijf: zo makkelijk is het dus om een koloniaal verhaal vanuit een nieuw perspectief te vertellen.'

Een recensent muntte de term 'plaasfeminisme'. Hoe vind je het dat je werk als activistisch wordt bestempeld?

'Ik ben erg sceptisch over labels, omdat je er nooit meer vanaf komt. Het is een groot compliment dat feministen mijn werk zo interpreteren, maar mijn oma, moeder en tantes waren niet bezig met emancipatie. Ze leefden geen theorie na, probeerden zichzelf niet te verheffen: ze wilden overleven. Als dat indirect een feministische theorie steunt, is dat prima, maar dit is gewoon wat ik voorgespiegeld kreeg.'

Je werkt nu aan een nieuwe roman, over vroedvrouwen. Waarom?

'Ik wilde iets schrijven wat minder emotioneel zou zijn, waarbij ik me kan vastklampen aan onderzoek. Mijn moeder en tantes hadden een enorme kennis van planten en wisten precies hoe die zwangere vrouwen konden helpen. Dat soort wijsheden gaan voor eeuwig verloren als je ze niet opschrijft. Ik wil ook dit aspect van de cultuur eren en er een monument voor bouwen.'

Op 8 maart 2024, komt Ronelda Kamfer naar de Leidse Universiteitsbibliotheek om voor te lezen uit haar roman en in gesprek te gaan over haar werk. Toegang is gratis, 19:00 u, aanmelden via de site van de UB

Het moest eruit

Op haar debuutalbum *Zwart/Wit* zingt Meis (echte naam: Asha de Groot) over rouw en depressie, maar ook over hoop. Op het podium paaldanst ze er ook nog bij. 'Ik zoek de extremen op.'

DOOR MARK REID
FOTO FELICE-HOFHUIZEN

Je hebt net je debuutalbum uitgebracht en bent nu aan het touren. Op je blog noemde het je eerste 'grotmensen-tour'. Hoe voelt dat?

'Tot nu toe is nog geen show hetzelfde geweest. En het publiek is echt zo leuk. Ze zijn op het juiste moment uitbundig of precies weer muistil op de andere momenten. Het voelt echt alsof er binnen de muren van de zaal iets tussen ons aan het gebeuren is. Ik kan gewoon nog steeds niet helemaal bevatten dat er überhaupt mensen zijn, al zijn het er maar vijf, die geld over hebben om naar mij te komen kijken. En bij mijn vorige optreden waren het er opeens honderd! Ik ga er bijna zelfvertrouwen van krijgen.'

Je album heet *Zwart/Wit*. Is dat hoe je de wereld ziet?

'Ik ben van mezelf wel een hak-op-de-tak-mens. Ik ben heel goed in dingen helemaal zwart of helemaal wit zien. Op het album heb ik geprobeerd die lichte en donkere kant allebei de ruimte te geven. Er zijn nummers met zachtere instrumenten, kleinere liedjes met gitaar, en aan de andere kant heb je de hele zware, elektronische songs.

'Het gaat over rouw, over depressie en afscheid nemen, maar ook over hoop, verder leven en positiviteit. Ik heb die tegenpolen helemaal uit elkaar getrokken en ze als zwart en wit tegenover elkaar gezet. Ik zit al jaren in therapie om het kleurenspectrum daartussen te ontdekken, dus wellicht dat er hierna een regenboogplaat komt. Maar nu zoek ik de extremen op.'

Je debuutalbum gaat voor een aanzienlijk deel over je ziekte (vanwege een erfelijke aandoening is Meis' maag operatief verwijderd) en herstel daarvan. Voelt het meer als een afsluiting of het begin van iets nieuws?

'Als beide. Omdat die ziekte zo'n impact op mijn leven heeft gehad, kon ik niets anders maken totdat dit eruit was. Ik ben er eigenlijk mijn hele adolescentie mee bezig geweest. Het is deels een afsluiting van een hoofdstuk, maar voor nu ben ik nog helemaal niet klaar om afscheid te nemen van *Zwart/Wit*. Ik wil er nog middenin zitten. 'Het is ook typisch dat het uitkomt nu ik dertig ben, dat voelde als een heel grote mijlpaal. Alsof je dan volwassen moet zijn en het allemaal moet weten. Het is ook vrij laat om te debuteren. Er zijn veel mensen die dat veel jonger doen. De hele club van 27 was toen al beroemd.'

Je teksten zijn erg persoonlijk, het litteken van je operatie staat pontificaal op je albumhoes. Hoe is het om dat soort intieme dingen te delen met het publiek?

'Het litteken is echt het ding waar ik het onzekerst over ben geweest. Het staat voor ziekte, maar ook voor de overwinning daarvan. Het heeft me sterker gemaakt. Dat vond ik het belangrijkste om te laten zien.

'Als ik voor een zaal speel van tweehonderd man, dan kan ik nog goed de reacties van mensen lezen en verbinding met ze maken. Daarvoor moet dat hele particuliere verdriet van mijn plaat een plaats maken voor iets universeels. Iemand die wel zijn maag nog wél heeft, moet zich er ook mee kunnen identificeren. 'Het feit dat mijn moeder is overleden en dat mijn maag weg is, is mijn grootste verdriet. Maar als iemand als grootst verdriet is dat de kapper heeft afgebeeld en verder heeft diegene nooit wat ergs meegemaakt, dan is dat alsnog heel erg voor degene. Het is hetzelfde verdriet. Dat kun je met elkaar delen.

'Wat ik moeilijker vind is dat ik via *Spotify for Artists* kon zien hoeveel mensen op een bepaald moment mijn plaat luisteren. Ik heb geen idee hoe zij het ontvangen. De mensen die thuis met een koptelefoon op luisteren, en er dan een mening over hebben? Dat vind ik doodeng.

'Het is wel de mens eigen dat luisteraars die iets minder tof vinden zich sneller geneigd voelen er iets over te zeggen dan degenen die het wel tof vinden. Ik onthoud die negatieve dingen veel meer dan de positieve dingen. Iemand noemde mij online een "walgelijk spartelkontje". Ik vind spartelkontje een heel mooie term, maar ergens denk je toch: "Oh sorry, ik zal het niet meer doen." Ik moet nog wel een dikke huid kweken omdat het zo'n persoonlijk onderwerp is en mensen er toch een oordeel over hebben.'

Behalve zingen ben je op het podium ook aan het paaldansen. Hoe is dat ontstaan?

'Dat is een uit de kluiten gewassen coronahobby. Ik voelde me toen fysiek heel slecht. Ik had moeite met mijn zelfbeeld, zeker door dat grote litteken. Ik was supermager, met botten die uitstaken. Ik wilde me beter in mijn lijf voelen, maar ik was tegelijkertijd boos op mijn eigen lichaam. Ik wilde het een optater geven. 'Dus ik zocht naar een sport waarbij dat kon, maar die tegelijk een beetje kunstig was. Dansen kwam wel in de buurt, maar van paaldansen hoorde ik hoeveel zeer het kon doen. Na wekenlang oefenen zat ik vol met blaren en blauwe plekken en schaafwonden, en dat voelde eventjes heel lekker. En daarna kreeg ik er meer controle over en werd ik veel sterker en werd mijn lijf ook mooier. 'Zingen en paaldansen doe ik wel om en om. Ik merk nu al dat ik lastig is om te zingen als ik vrij dans op de vloer. Qua conditie heb ik daar nog wel wat te leren. Ik weet niet hoe iemand als Beyoncé dat doet.'

Hoe reageert het publiek op de paal?

'Goed. Er hangt een beetje een stigma om paaldansen heen, en ik ben bezig dat te ontcrachten. Ik sta totaal niet als stripper of als sensueel paaldanser op het podium, maar juist meer om de fitnesskant ervan te laten zien, en de moderne dans-aspecten. In hoe ik dans komt ook het thema zwart/wit terug: hoe hard en explosief het soms kan zijn, maar ook hoe vloeiend en kwetsbaar. 'Bezoekers van popconcerten weten niet zo veel van paaldansen, dus ik hoef niet heel moeilijke dingen te doen om indruk te maken. Maar als er mensen uit mijn paaldans-community komen kijken, moet ik wel beter mijn best doen, want zij zien dat iets een makkelijke *move* is, ook al ziet het er spectaculair uit.'

Meis, *Zwart/Wit*. Nobel, zaterdag 3 maart, 19:00u, €12,50

'Ik was boos op mijn lichaam en wilde het een optater geven'

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leiden-univ.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week bijles en huiswerkbegeleiding op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 6 leerlingen. Taal en rekenen. **Voortgezet onderwijs:** *Natuur- en scheikunde 3 vmbo tl. *Nederlands, economie 3 mavo. *Taal, rekenen, 2 mbo verzorging. *Nederlands, geschiedenis, 4 mavo. *Economie, 4 havo. **Leiden-Zuid**, *4 leerlingen basisonderwijs, groep 4, 5 en 6. Woordenschat, lezen. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdkoemen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, |+31 (0)23-5714745, info@bureauvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter [@weekbladmare](https://twitter.com/weekbladmare)
Mastodon [@weekbladmare@mastodon.online](https://mastodon.online/@weekbladmare)
Bluesky [@mareonline.nl](https://bsky.app/profile/mareonline.nl)
Instagram [@weekbladmare](https://www.instagram.com/weekbladmare)
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofdreductie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcielle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Pol Koopman (stagiair)
Elena van der Kloek (stagiair)

Medewerkers: Romy van den Akker | Emiel Beinema | Lente van den Berg | Remco Breuker | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Omar Ghaly | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | [Bandirah](http://bandirah.com) | [Silas.nl](http://silas.nl)

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk,
Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.V.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023-571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/advertentie/>
Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emar | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

‘Ouders stellen meer vragen dan scholieren’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO SIMONE BOTH

Wat is jouw bijbaan?

‘Ik ben studentvertegenwoordiger. Dat betekent dat ik op open dagen sta, bij het proefstuderen help en bijvoorbeeld presentaties over de studie geef op scholen. Het is vooral veel vragen beantwoorden van scholieren, dus.

‘Je moet vooral op mensen af durven stappen en je verhaal willen vertellen. De scholieren vragen veel naar je eigen ervaringen. Het gaat erom dat je je een beetje open op kunt stellen en dingen goed kunt uitleggen.’

‘We hebben een groep van zo’n dertig mensen en als er iets moet gebeuren,

komt er daarin een oproepje. Mijn studierooster is heel onregelmatig, dus dan is zo’n baantje fijn: je kunt aangeven wat je goed uitkomt. Vandaag zijn we met zijn tien. Je moet natuurlijk maar net tijd hebben om er een hele zaterdag te staan.

Krijg je veel lastige vragen?

‘Het zijn vaak dezelfde: waarom heb je voor de studie gekozen, waarom voor Leiden, wat vind je van de opleiding, hoe ziet een week eruit aan studielast. ‘Soms verrassen mensen toch. Een scholier had allemaal vragen over de moge-

lijkheden voor een researchmaster, terwijl de open dag voor de bachelor is. Die had zich wel heel specifiek voorbereid. Dat zijn dingen die ik ook niet weet.’

Herken je jezelf in de scholieren?

‘Ze zijn nieuwsgierig maar ook best een beetje geïntimideerd: het is allemaal heel groot en heel veel. Dat had ik ook. Ik vond het heel spannend en die studenten zagen er toen heel groot uit, zeker als je nog in de vierde van het vwo zit. Als ik nu terugkijk, is dat helemaal anders: die studenten willen heel graag al je vragen beantwoorden.

‘Veel scholieren komen met hun ouders en die stellen meestal meer vragen dan hun kind. Zij vragen door over de studielast en of je er nog dingen naast kunt doen. Scholieren zelf vragen meer over de toelating en hoe dat precies werkt.’

Heb je die doktersjas normaal ook aan?

‘Niet zo vaak, eigenlijk alleen in sommige werkgroepen: op de snijzaal, bij het oefenen van lichamelijk onderzoek en als we soms meelopen in het ziekenhuis.

‘We dragen ze nu zodat scholieren ons kunnen herkennen, maar ik denk toch dat het een soort autoriteit uitstraalt. Het voelt een beetje alsof ik hier half als dokter sta, dat ben ik nog helemaal niet.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Naked and afraid kregen we de vraag: ‘Dansen of zingen?’

Stel je voor: een verjaardagsfeest dat zo relaxt is, dat het zeven maanden te laat is. Dat lees je goed. Een van mijn huisgenoten werd afgelopen augustus 25, en om dat op een logische manier onder de aandacht te brengen, besloten we dat zeven maanden later te vieren.

Aangezien zij dol is op ontspannen en mijn andere huisgenoot en ik niet bekend zijn met dat concept, leek het ons een goed idee om met zijn drietjes een dag naar de spa te gaan.

Helaas, lieve lezer, moest ik in die spa iets meemaken wat misschien wel het allerverschrikkelijkste is wat ik ooit heb meegemaakt. Wat er op deze dag namelijk gebeurde, kan zonder twijfel worden geclassificeerd als een schending van fundamentele mensenrechten en tevens de grootste nachtmerrie aller tijden. De situatie was als volgt.

De ‘saunameester’ (uhuh) begon als een tovenaars met vlaggen te wapperen (nog meer uhuh)

In deze spa vinden meerdere keren per dag bizarre ceremonies genaamd ‘opgietingen’ plaats. Voor de onwetenden: hierbij zit je met zo’n veertig mensen naakt in een cirkel om een soort heilige kachel in een sauna die veel weg heeft van een grote blokhut. Vervolgens gooit een ‘saunameester’ (uhuh) als een soort tovenaars een boel water en oliën op de kachel, waarna er met waaiers, doeken en vlaggen in het rond wordt gezwaaid (nog meer uhuh).

Hoewel deze uiterst surrealistische en haast sektarische ervaring op zichzelf al genoeg is om een column of drie over te schrijven, is dit slechts de achtergrond van mijn nachtmerrie.

Het begon allemaal met de vraag van de dienstdoende saunameester of er ‘first timers’ aanwezig waren. Uiteraard waren mijn mede anti-ontspanningshuisgenoot en ik de enigen die aarzelend onze handen omhoog staken.

Grote fout.

Enorme fout.

In plaats van ons op ons gemak te stellen of uitleg te geven wat ons te wachten stond, stelde ze doodleuk: ‘Super! Willen jullie zingen of dansen?’ Na wat gelach en een (al zeg ik het zelf) zeer gevat grapje van mijn kant dat ik het in

dat geval al heel vaak had gedaan, keek ze echter ernstig en zei: ‘Nee serieus, wordt het zingen of dansen?’

Terwijl ik dit nu opschrijf, realiseer ik me dat de ernst van de situatie misschien niet volledig tot uiting komt in mijn woorden. Laat me daarom even benadrukken dat deze dame ons vroeg om NAAKT in het bijzijn van zo’n VEERTIG VREEMDEN TE ZINGEN OF DANSEN in een GROTE SAUNA. Normaal heb ik gelukkig geen last van verlamme onzekerheid, maar mijn god.

Daar zit je dan, letterlijk *naked and afraid*. Terwijl iedereen ons schaapachtig aankeek, probeerden we te bedenken wat we zouden doen. Werd dit echt van ons verwacht? Zouden we weg moeten als we weigerden? Het ritueel was nog niet begonnen en ik zweette me al te pletter. Om onszelf en de sektarische pottenkijkers nog meer gênante momenten te besparen, begonnen we toen maar met ‘s werelds raarste versie van ‘op een grote paddenstoel’.

Na deze bizarre ontgroening zijn de details van de ‘opgieting’ (uhuh) verder een waas voor me. Laten we het er maar op houden dat ontspanning na dit hele gebeuren ver te zoeken was.

Maia de Quay is student rechten